

1980/81:119

Tisdagen den 21 april

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollen för den 3, 6, 7, 8, 9 och 10 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att Bengt Kindbom (c), Sune Johansson (s), Stina Eliasson (c) och Ulla Johansson (s) denna dag återtagit sina platser i riksdagen, varigenom deras resp. ersättares uppdrag upphört.

3 § Talmannen meddelade att *Olle Eriksson* anhållit om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot under tiden den 23 april–den 23 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Åke Andreasson* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för *Olle Eriksson*.

4 § Svar på frågorna 1980/81:352, 353, 354, 355 och 357 om planerad inskränkning i de kommunala bibliotekens verksamhet, m. m.

Anf. 1 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Eva Hjelmström, Hans Petersson i Hallstahammar, Raul Blücher och Sven Henricsson har var för sig i närapå likalydande ordalag frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att folkbibliotekens verksamhet försämras. Frågeställarna hänvisar bl. a. till i vissa kommuner inträffade eller planerade minskningar av de kommunala anslagen till biblioteksverksamhet. Vidare har – mot samma bakgrund – Carl-Henrik Hermansson frågat mig om jag kommer att ge biblioteksutredningen direktiv att lägga fram förslag om en bibliotekslag.

Ansvarsfördelningen på kulturområdet mellan stat, landsting och kommuner har legat fast sedan riksdagens beslut år 1974. Folkbiblioteken har sedan länge varit ett av de viktigaste områdena för kommunernas självständiga kulturella insatser. De kommunala anslagen är och förblir helt avgörande för hur verksamheten kan utvecklas.

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bibliotekens verksamhet, m. m.*

Staten ger f. n. bidrag till lånecentraler, den regionala biblioteksverksamheten samt specialinriktade bidrag till de lokala biblioteken för bl. a. allmän upprustning, bokbussar, arbetsplatsutlåning samt verksamhet för barn och invandrare. Totalt uppgår det statliga biblioteksstödet till 28 milj. kr.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit att inom denna medelsram inrätta depåfunktioner vid lånecentralerna. Detta beräknas på sikt minska kostnaderna för de kommunala biblioteken med ca 4 milj. kr. per år.

Staten finansierar vidare den centrala biblioteksverksamheten med talböcker och punktskriftsböcker till en kostnad av ca 18 milj. kr. per år. I årets budgetproposition har föreslagits en höjning av anslaget med ytterligare 2 milj. kr.

De statliga anslagen till litteratur och folkbibliotek har i år endast på några punkter kunnat räknas upp. Genom omprioriteringar på kulturområdet har ändå några ökade satsningar kunnat föreslås, t. ex. med 2 milj. kr. ökad biblioteksersättning till författare och ett nytt stöd till bokdistribution med 1,1 milj. kr. i nya medel.

Biblioteken har en central roll i den lokala kulturpolitiken. Vägledande för de statliga insatserna är att stödja biblioteksverksamheten snarare än att reglera den. Riksdagen har under senare år gång på gång och i tider med bättre ekonomiska förutsättningar avvisat tanken på en bibliotekslag. Jag ansluter mig till de synpunkter som därvid anförts. Kommunerna måste ha möjlighet att göra sina egna prioriteringar utifrån lokala förutsättningar och behov. Det är således inte aktuellt att ge några tilläggsdirektiv till folkbiblioteksutredningen.

Anf. 2 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på Eva Hjelmströms fråga, vilket hon själv är förhindrad att ta emot.

Den nedrustning av biblioteken som följer av utebliven ökning av budgetanslagen till biblioteken får återverkningar på hela verksamheten genom minskade bokinköp, inskränkningar när det gäller öppethållandetider, den öppna verksamheten, bokbussar, arbetsplatsutlåningar osv.

Barn och ungdomar, pensionärer och invandrare kan komma att drabbas särskilt hårt i ett läge då det kanske är viktigare än någonsin att vi breddar och utökar det kulturutbud biblioteksverksamheten utgör. Otillräckliga resurser får på sikt också återverkningar på bokutgivningen och minskar möjligheterna till en ökad utgivning av nya svenska författare till facklitteratur och invandrarlitteratur.

Bland besparingsalternativen som man nu i många kommuner, bl. a. i Stockholm, tvingas diskutera är sommarstängningar, begränsning av verksamheten vid läsesalongen i Kulturhuset, begränsningar av öppethållande vid huvudbiblioteket, av författaraftnar och barnbibliotek. Några nya biblioteksfilialer kommer knappast att kunna öppnas. Utlånings- och mediaservice samt informationstjänst kommer inte att kunna utvecklas. Inte heller den viktiga uppsökande verksamheten vid arbetsplatser, barnstugor,

bostadshotell osv. kommer att kunna få tillräckliga resurser om inte anslagen ökas.

Läget är i stort sett lika illa i de flesta kommuner, även om små och fattiga kommuner och deras invånare som vanligt drabbas värst. Utbildningsministern säger i svaret: "De kommunala anslagen är och förblir helt avgörande för hur verksamheten kan utvecklas." Till det skulle jag vilja säga att mot bakgrund av kommunernas ansträngda ekonomi är just de statliga anslagen helt avgörande för hur den kommunala biblioteksverksamheten fortsättningsvis skall kunna utvecklas. Inser inte utbildningsministern, som är den ytterst ansvarige för kulturfrågorna, faran av att inte ge biblioteken sådana anslag att biblioteksverksamheten åtminstone kan bibehålla nuvarande standard?

Av svaret som lämnats framgår tyvärr inte om och hur utbildningsministern vill bryta den nuvarande trenden. Eller är det så att utbildningsministern menar att det i svåra tider är försvarligt att göra kraftiga nedskärningar på kulturområdet och när det gäller bibliotekens centrala roll i den lokala kulturpolitiken?

Anf. 3 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret. Jag hade ställt frågan om biblioteksverksamheten och tagit exempel från mitt hemlän Västmanland.

I den nedskärningskarusell som nu har satts i gång ute i kommunerna drabbas kulturen hårt. Den drabbas hårt därför att det inom kulturen oftast inte finns något fläsk att skära bort. På kulturområdet har man alltid haft det kämpigt att försvara sin andel av de kommunala medlen. Och om man nu skall skära bort ungefär 2 % från biblioteksverksamheten kommer det att märkas ordentligt. Det blir ett kraftigt ingrepp i verksamheten.

Detta kommer att märkas just på grund av att man under många år inte har kunnat kompensera sig för bokprisernas höjningar. De höjningar man har kunnat göra i kommunerna har inte räckt till för att kompensera dessa höjningar av priserna. Samtidigt har man inom biblioteken strävat efter att utveckla verksamheten, att komma ut till och nå kontakt med många människor, dvs. en utåtriktad och uppsökande verksamhet.

När man skall strama åt blir det tyvärr så att man drar in på sådant som gäller de rörliga kostnaderna inom denna verksamhet. De fasta kostnaderna, i form av lokaler m. m., kan man inte göra någonting åt, åtminstone inte kortsiktigt. Det blir i stället just arbetsplatsutlåning, uppsökande verksamhet och annan öppen verksamhet och öppethållande som drabbas.

Detta är rätt allvarligt, eftersom det just nu – i varje fall i vårt län – har kunnat skönjas ett ökat intresse för bibliotekens tjänster. Utlåningen har ökat, och kontakten med allmänheten har också ökat på ett högst avsevärt sätt. Det lär också vara så att människor i kristider söker sig till kulturen, och av den anledningen kan man alltså förvänta ett större intresse för bibliotekens verksamhet.

Och nog har vi kris så att det räcker i Bergslagen. Jag kan bara koppla den

Nr 119

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bib-
liotekens verksam-
het, m. m.*

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bib-
liotekens verksam-
het, m. m.*

nedskränning som nu sker inom kulturområdet till att det just nu startar en permitterings- och avskedskarusell som kommer att drabba många av Bergslagskommunerna. Just i den situationen tror jag att kulturen är oerhört viktig.

För att gå över till det svar som utbildningsministern har lämnat, så säger han helt riktigt att ansvaret ligger på kommunerna. Men det är just det som är problemet. Jag får lov att ansluta mig till vad Tore Claesson sade, nämligen att det är just här som staten måste träda in. Utbildningsministern har ett extra ansvar i den krissituation som uppstår, när man vet att kommunerna inte har något mer att bjuda, att komma med något initiativ som möjligen skulle kunna rädda situationen. Den blir nämligen allvarlig på lång sikt – det är jag helt säker på.

Anf. 4 RAUL BLÜCHIER (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildnings- och kulturministern för svaret.

Tanken bakom bibliotekens arbetsplatsutlåning har ju varit att man skulle dra nya människor till biblioteken genom att söka upp dem i deras vanligaste miljö. Bakgrunden var ju vetenskapen om att det även med en ökad tillströmning av boklånare och en ökad utlåning är de bättre utbildade och bättre ställda grupperna i samhället som dominerar bland biblioteksbesökarna. Behovet av en uppsökande verksamhet för att ge kultur åt de många och öka litteraturens tillgänglighet hade alltså upptäckts. Verksamheten med arbetsplatsutlåning är ny, men den fick en lovande start. Intresset var på väg uppåt.

Nu stryps den verksamheten – kvävs i sin linda, skulle man med all rätt kunna säga. Intresset för arbetsplatsutlåningen sjunker redan, eftersom den sålunda har börjat hållas tillbaka. Det satsades för litet från början. Den personal som biblioteken kan avvara för uppgiften att söka upp de människor, som inte kommer självmant till biblioteket, hinner inte med att också göra sin verksamhet känd i kommunen.

Nu säger ju inte statsrådet något om huruvida han verkligen någonsin tänker göra något åt det här. Tjatet om det statsfinansiella läget har vi hört till leda – det vore intressant att någon gång emellanåt få höra vad ett statsråd i den nuvarande regeringen har för planer för åren framöver. Har t. ex. Värmlands läns kommuner fått sin sista bokbuss, eller kan det tänkas att statsrådet ämnar se till att det åtminstone under 1980-talet blir en vändning i åtstramningen och nedrustningen på kulturens område? Och är det stopp nu för aktuella nedskränningar? Räcker det nu, eller skall biblioteken inom kort också tvingas minska öppethållandet? Skall kanske även barnavdelningarna och filialerna behöva stängas.

Anf. 5 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Som tidigare här har sagts har vi i dag en s. k. svångremspolitik, som i mycket hög grad drabbar kommunerna, särskilt glesbygdskommunerna. Redan tidigare har vissa samhällen i kommunernas utkanter drabbats mycket

hårt av avfolkning och ogynnsam ålderssammansättning. Denna politik, som har drivits under många år, har ansetts vara till nytta för en effektivisering av landets näringsliv, och man har sagt att strukturomvandlingen har varit bra. Men den har också betytt att många bygder blivit praktiskt taget förslummade.

Nu sitter kommunstyrelserna också i de drabbade kommunerna och arbetar med sparplaner – det gäller ju att försöka få debet och kredit att gå ihop. Alla som arbetar i kommunal verksamhet vet av egen erfarenhet att kultur- och fritidsverksamhet under sådana förhållanden omedelbart blir aktuella för prutningar.

I detta läge är det verkligen oroande att man nu från ansvarigt håll ger tips om att bokbussar kan dras in och biblioteksfilialer läggas ner. Var i landet kommer, frågar man sig, dessa tips att i första hand bli aktuella? Jo, just i glesbygdskommunerna – dvs. i de landsdelar där vi har långa avstånd mellan byarna och där bokbussens ankomst verkligen är en händelse. Jag vet inte om utbildningsministern har varit i en liten norrländsk by när bokbussen anländer och sett hur barnen kommer springande och hur de gamla sluter upp – man ser det så att man har fått en kontakt med livet i den stora verkligheten utanför.

Hur blir det i t. ex. Åre eller Ragunda, som nu faktiskt har små biblioteksfilialer? Vi har många vidsträckta kommuner, t. ex. i Norrlands inland, där det skulle uppstå ett kulturellt vakuum, om man skulle skära ned när det gäller biblioteksfilialer och bokbussar – som nu rekommenderas eller i varje fall tipsas om från Kommunförbundets sida. På många håll går man nu faktiskt och hoppas på ytterligare en bokbuss, men en sådan kan väl svårigen anskaffas med tanke på det sparklimat som man hela tiden verkar för. Framför allt måste det vara angeläget att se till att de statliga bidragen till biblioteksverksamheten inte urholkas. Man får verkligen hoppas att biblioteksanslaget upphör att vara en sorts budgetregulator, någonting som kommunerna kan syssla med, om det finns pengar. Därvid borde rimligen en ny bibliotekslag – som C.-H. Hermansson omnämner i sin fråga – innebära människornas rätt till biblioteksservice, oavsett var de bor i landet. Nedlagda bibliotek, kortare öppethållandetider och sänkta anslag – som Kommunförbundet nu talar om i sina spartips – skulle förebåda kulturskymning i många norrländska bygder, och det vill väl ändå inte utbildningsministern skall inträffa.

Anf. 6 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall inte upprepa eller försöka sammanfatta vad som har sagts i de föregående anförandena om det allvarliga läget på biblioteksfronten. Anförandena har varit talande nog. De har illustrerat hur biblioteken är i kris. Den uppsökande verksamheten måste på många håll starkt begränsas. Öppethållandetiderna blir kortare, antalet tjänster skärs ned, mediaanslagen sjunker. Detta får, som alla förstår, allvarliga kulturpolitiska följder. Jag förstår inte hur kulturministern kan acceptera detta utan att föreslå beslutsamma motåtgärder.

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bibliotekens verksamhet, m. m.*

Tisdagen den
21 april 1981

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bibliotekens verksamhet, m. m.*

För vår del anser vi att en bibliotekslag verksamt skulle kunna bidra till att häva krisen vid biblioteken. Lagen skulle ha formen av en ramlag, som gör det möjligt att nå en hög och jämn standard på bibliotekens service över hela landet i vad gäller deras basfunktioner, litteraturtillgång och tillhandahållande av information. Sveriges författarförbund har lagt fram ett i detalj utformat förslag om hur en sådan bibliotekslag bör utformas, och det kan användas, om kulturministern envisas med ståndpunkten att biblioteksutredningen inte skall få utreda den här frågan.

En bibliotekslag är viktig av följande två huvudorsaker.

För det första: den skulle utjämna den nuvarande stora klyftan mellan olika kommuner när det gäller biblioteksstandard.

För det andra: den skulle medföra en stark höjning av genomsnittet för vad folkbiblioteken ställer till förfogande för allmänheten.

Folkbiblioteken bedöms ju allmänt vara av grundläggande betydelse i kulturpolitiken. I många kommuner är det den enda kulturinstitutionen. En bibliotekslag skulle öka medborgarnas tillgång till god litteratur etc. Den skulle förbättra läget för bokförlagen av vilka många nu har stora svårigheter. Den skulle också skapa bättre arbetsvillkor för författare, konstnärer och tondiktare.

Om kulturarbetarnas situation sade Jan Gehlin vid den stora demonstrationen och uppvaktningen för riksdagen den 25 mars:

”Vi har under det gångna året gjort en ny inkomstundersökning beträffande kulturarbetarna. Och då har vi funnit att de flesta grupper idag i fast penningvärde står *sämre* än de gjorde före reformerna. De ersättningsnivåer som riksdagen fastställde som skäliga 1975–76 har sjunkit – biblioteksersättningen har t. ex. bara ökat med 1/3 av arbetskostnadsindex, vilket betyder att den de facto är 25 % lägre i dag än 1975 – är vi på väg tillbaka till gropen?”

Varför vill kulturministern inte ens ge biblioteksutredningen i uppdrag att utreda frågan om en bibliotekslag? Att Jan-Erik Wikström en gång har tagit ställning emot en sådan lag är ju inget sakskäl.

Anf. 7 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Den bild som flera av frågeställarna ger av läget på biblioteksfronten är säkert riktig – i varje fall är det väl så i många kommuner – och jag är den förste att beklaga det. Men det aktualiserar frågan om anvarsfördelningen mellan stat och kommun. Man skall i tider som dessa inte tro att man löser frågan bara genom att föra över kostnadsansvaret från kommunerna till staten. Det är ju bara en skenlösning.

Carl-Henrik Hermansson tar upp frågan om bibliotekslag. Att varken jag eller riksdagsmajoriteten har kunnat acceptera ett sådant förslag beror på att vi menar att det kräver betydande statliga insatser. En sådan bibliotekslag blir ju meningslös om den inte kompletteras med statsbidrag av en helt annan storlek än vi har i dag.

Att jag inte har bedömt det meningsfullt att låta utreda detta spørsmål beror på att jag inte bedömer att vi har ekonomiska förutsättningar att

förverkliga en sådan lag. Då är vi alltså hänvisade till opinionsbildning och bevakning ute i kommunerna. På den punkten delar jag den syn som väl alla frågeställarna har, nämligen att man i de kommunala besparingarna inte nödvändigtvis alltid i första hand skall kasta sig över kulturen eller folkbiblioteken. Där har vi ett gemensamt ansvar att hävda bibliotekens intressen och se till att det bland medborgarna skapas ett underlag för bevakning av detta viktiga område.

Anf. 8 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill till det som utbildningsministern nyss yttrade först säga att så är inte läget nu i kommunerna att man i första hand skall kasta sig över kulturområdet – biblioteksverksamhet och liknande. Den nu sittande regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten har nog samt sett till att man på en rad områden i kommunerna fått försämrade statsbidrag och försämrade möjligheter att klara en god service till kommuninvånarna. Även om man har de allra bästa ambitioner i kommunerna – och det har man – går det också ut över den här verksamheten.

Vad som är allvarligt är att man för kommunernas del inte får och inte kan påräkna några ökade medel för de kostnadsfördyringar som har skett. Det innebär att man tvingas skära ned verksamheten på olika områden. Men det innebär också att de långsiktiga planer som man i kommunerna haft att ta fatt den stora eftersläpningen på detta område – planer för vilka man med utgångspunkt i riksdagens tidigare beslut och ställningstaganden ansett sig ha goda skäl att räkna med mer pengar från statens sida – nu har kommit på skam.

Sedan kan man beklaga läget i kommunerna, men det hjälper inte. Vad som behövs är alltså ökade insatser från statens sida, vilka åtminstone garanterar en fortsatt verksamhet på detta område av ungefär samma omfattning som den man nu har.

Anf. 9 IIANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Kulturministern säger att det inte skall tas några initiativ från statens sida – det vore en skenlösning att tänka sig statliga ingrepp på ett område där kommunerna nu har ansvaret. Ett sådant svar kan jag bara tolka som en total kollaps för den statliga kulturpolitiken och dess fina målsättningar att motverka kommersialismens negativa verkningar osv. Det finns en rad fina mål därvidlag som en enig riksdag har fastställt.

Ute i kommunerna, där man inte har några kulturhus, är besök på söndagsöppna varuhus egentligen de enda aktiviteter som erbjuds människor som är lediga. För oss som nu har ett ökat tryck från invandrare vilka kommer från bokbålens Chile och vill efterfråga litteratur på spanska, av politisk och ekonomisk karaktär m. m., framstår aviserade nedskärningar för 1982, 1983, 1984 – jag vet inte hur många år det gäller, men i varje fall för tre år framåt är det klart för Västerås kommun – som katastrofala. Vi vet ju att kulturen har kämpat i motvind och alltid haft det jobbigt att klara sin del. Det finns inget fläsk att skära av på kultursidan.

*Om planerad
inskränkning i de
kommunala bib-
liotekens verksam-
het, m. m.*

Det vore på sin plats att kulturministern åtminstone uttalade något slags vilja att rätta till det här förhållandet nu. Den passivitet som visas kan inte accepteras – inte av alla de människor som nu drabbas av de kulturella nedskärningarna.

Anf. 10 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! Utbildningsministern säger att det i tider som dessa inte är någon mening med att föra över kostnader från kommunerna till staten. Men som vi påpekar i andra sammanhang när det gäller den ekonomiska politiken är det inte bara fråga om de pengar som finns och som stat och kommun har fått in genom nuvarande skatteinkomster o. d., utan vi har också pekat på möjligheterna att göra en omfördelning. Och det är just en omfördelningspolitik i stort som regeringen sysslar med.

När statsrådet anser att det inte nu skulle vara nödvändigt för kommunerna att kasta sig över just kulturen bortser han ju, med det ansvar som kulturministern ändå har för kulturen i det här landet, från det faktum att det redan i dag finns stora skillnader mellan kommunerna, icke minst just när det gäller biblioteken.

Tidskriften Råd och Rön gjorde nyligen vid en undersökning en jämförelse mellan två kommuner i Värmland och fann därvid att det i biblioteket i den ena kommunen fanns sex böcker per invånare men i grannkommunen bara en halv bok per invånare. Så hanterar kommunerna detta, och en av orsakerna är frånvaron av en bibliotekslag. Det är självklart att också kulturen är ett åtråvärt område när så gott som hela landet huvudsakligen sysslar med nedskärningar och inte med att tillfredsställa behov. Då ger de sig naturligtvis på de områden där de inte har lagliga skyldigheter att sörja för medborgarnas bästa.

Anf. 11 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! I utbildningsministerns svar talas det om att stimulera och inte att reglera. Det låter ju liberalt och fint. Men om man stimulerar en viss verksamhet på biblioteksområdet, t. ex. genom att ge ett ganska stort anslag till allmän upprustning, men sedan inte kan se till att detta följs upp och att vederbörande kommun har resurser för att kunna fullfölja investeringen, då blir det ju en nedgång i verksamheten. Då förstör man vad man tidigare har satsat, därför att man inte kan se till att den planerade uppbyggnaden fullföljs.

Här menar jag att det måste finnas skäl att tänka på vad bl. a. C.-II. Hermansson har sagt och lägga på minnet att tillkomsten av en bibliotekslag är en synnerligen angelägen sak för att få en styrning och en kontroll av hur statliga medel används och att det inte bara gäller att ge blockanslag. Detta är också väldigt angeläget.

Jag vill även nämna bokbussarna. Det är ju så att en bokbuss numera har väldigt höga driftkostnader, och även om det finns ett anslag varifrån man kan få statsbidrag till bokbussar, så finns det faktiskt många kommuner som, när de ser på totalkostnaden, inte vågar söka pengar från det anslaget.

Anf. 12 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Vi har inte tillräckliga ekonomiska resurser för att med en bibliotekslag kunna utjämna standardskillnaderna mellan folkbiblioteken, säger kulturministern. Men ju högre siffror man anför för dessa kostnader, desto tydligare illustrerar man hur oefterrättligt det nuvarande tillståndet är. Varför skall invånarna i vissa kommuner tvingas att acceptera den utomordentligt låga standard som biblioteken i en del fall nu har? Varför skall sparsamheten drabba just försörjningen med goda böcker? Är t. ex. flyttningen av riksdagen för många hundratals miljoner viktigare som kulturinsats än att att göra folkbiblioteken bättre?

Jan-Erik Wikström har nyligen i en tidningsartikel sagt att de som vill värna om folkbiblioteken i första hand bör vädja till de politiskt ansvariga i kommunerna. Men den borgerliga regeringen försöker hela tiden påverka kommunerna att hålla tillbaka sina utgifter. Som medlem av regeringen talar Jan-Erik Wikström här med två tungor.

Sanningen är ju den att både den nuvarande kulturministern och tidigare kulturministrar har talat emot en bibliotekslag, oavsett om det har varit goda eller dåliga tider.

Ett av de argument man anfört har varit att en lagstiftning skulle inkräkta på det kommunala självstyret. På grund av att de statliga insatserna genom en lag skulle trygga bibliotekens basfunktioner ökar emellertid i realiteten kommunernas självbestämmanderätt. Under nuvarande förhållanden innebär detta, som Författarförbundet påpekat, i många kommuner bara en rätt att välja mellan en större eller mindre grad av otillräcklighet.

Kulturrådet, Författarförbundet och bokförlagen talar för en bibliotekslag. Jag upprepar min fråga: Vilka saksäl har kulturministern för sin ståndpunkt att inte ge biblioteksutredningen i uppdrag att utreda frågan om en bibliotekslag?

Anf. 13 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Till Hans Petersson i Hallstahammar vill jag säga att jag inte sade att några initiativ inte skulle tas från statens sida. Vad jag sade var att man inte bara kan stjäla över kostnaderna från kommunerna på staten. Självfallet hoppas jag att vi skall få förslag från folkbiblioteksutredningen, som bl. a. syftar till att genom omprioriteringar bättre utnyttja de resurser som vi i dag ger till kommunerna.

Mot en bibliotekslag talar för det första att vi inte har ekonomiska resurser och för det andra att detta traditionellt har varit ett område där kommunerna tagit större kulturellt ansvar än på något annat. Man kan med samma rätt fråga sig varför vi inte skulle ha en allmän kulturlag, där det noga reglerades vad kommunerna skall göra.

Frågeställarna har illustrerat några av problemen med den kommunala självstyrelsen och framhållit att det blir en ojämn standard. Men det kanske man får ta. Det finns också en annan sida: somliga kommuner har satsat utomordentligt bra på biblioteken, och jag hoppas att de skall fortsätta att göra det.

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om åtgärder för
att trygga förfat-
tarnas ekonomiska
villkor*

Anf. 14 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det var intressant att höra utbildningsministern säga att han inte sagt att det inte skulle komma några initiativ och att denna problematik inte uteslöt att han skulle ta några initiativ. Men det var ju precis det jag frågade om: Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta för att biblioteksverksamheten inte skall urholkas? Men det fick jag inget svar på. Men nu säger utbildningsministern att initiativ inte är uteslutna. Då måste jag fråga igen: Vilka är dessa initiativ? Kan utbildningsministern nämna någon riktning på de åtgärder som är tänkbara för att klara upp denna situation eller är detta bara tomt prat?

Anf. 15 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! I sina direktiv till den biblioteksutredning som arbetar nu har ju statsrådet Wikström också behandlat frågan om en bibliotekslag. Han hänvisar framför allt till vad litteraturutredningen sade 1974, när den talade emot en sådan lag. Men litteraturutredningen skrev också så här:

”Skulle den ojämna biblioteksstandarden kommunerna emellan bli bestående för någon längre tid eller utvecklingen inom biblioteksområdet ta en annan inriktning än för närvarande – om kommunerna t. ex. mot all förmodan och statsmakternas intentioner skulle avgiftsbelägga viss biblioteksservice – finns det anledning att på nytt aktualisera frågan.”

Ojämheter finns kvar mellan kommunerna och är större i dag än när litteraturutredningen skrevs. I de övriga nordiska länderna har man bibliotekslag, och de fungerar mycket bra. Varför kan vi inte ha en bibliotekslag i Sverige?

5 § Svar på fråga 1980/81:356 om åtgärder för att trygga författarnas ekonomiska villkor

Anf. 16 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Karin Nordlander har – med hänvisning till biblioteksersättningens eftersläpning i förhållande till kostnadsutvecklingen – frågat mig vad regeringen avser göra för att långsiktigt trygga författarnas ekonomiska villkor.

Genom biblioteksersättningen och övriga statliga instanser på litteratur- och biblioteksområdet har författarna fått en ekonomisk grundval för sitt arbete som andra fritt verksamma kulturarbetare knappast har i dag. Det trygghetssystem som under nästan 30 års tid byggts upp genom att Sveriges författarfond fördelar biblioteksersättningen är unikt även i ett internationellt perspektiv. Den statliga ersättningen till författarfonden uppgår innevarande budgetår till ca 31 milj. kr.

I årets budgetproposition föreslås en höjning av biblioteksersättningens grundbelopp från 30 till 32 öre. Denna höjning beräknas tillföra författarfonden ytterligare 2 milj. kr. Regeringen föreslår därutöver att en bokdistributionsreform genomförs till en kostnad av 1,6 milj. kr. som

komplement till utgivningsstödet, vilket bibehålls intakt. Genom stöd till utgivning och distribution av böcker bidrar staten indirekt till att förstärka författarnas inkomster. Som på andra områden utgör det statsfinansiella läget här en gräns för vad som är möjligt att föreslå.

Ett automatiskt verkande system för uppräknig av bibliotek ersättningens grundbelopp anser jag det inte möjligt att införa. Behovet av höjd bibliotek ersättning och andra åtgärder som kommer författarna till godo får varje år bedömas med hänsyn till andra kulturarbetargrupperns behov och det totala ekonomiska utrymmet för statliga insatser på kulturområdet. Kulturarbetarorganisationernas egna prioriteringar, framförda vid årliga överläggningar mellan Konstnärliga och litterära yrkesutöva res samarbetsnämnd och utbildningsdepartementet, utgör därvid en betydelsefull faktor i avvägningen.

Anf. 17 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som emellertid inte ger något konkret besked på min direkta fråga. Därför vill jag först ställa en principiell fråga till utbildningsminister Wikström: Anser utbildningsministern att alla som arbetar, oavsett vad det gäller för sysselsättning, skall kunna försörja sig på sitt arbete, dvs. ha en inkomst som ger en rimlig levnadsstandard?

När initiativen togs 1970 var målsättningen att ge även kulturarbetarna en fast ekonomisk grund. Det var en målsättning som stöddes av de borgerliga partierna, vilka tillsammans med vpk röstade igenom vissa förbättringsförslag som hade stor betydelse för bl. a. författarna. Nu tvingas de konstatera att bibliotek ersättningen, som frågan närmast gällde, starkt urholkats genom inflationen och regeringens ekonomiska politik. Ersättningen är i dag nära 30 % lägre än år 1975, då 1972 års nivå återställdes – en nivå som utbildningsministern nu inte är beredd att bevara.

Enligt den jämförelse som gjorts med arbetskostnadsindex skulle bibliotek ersättningen i dag ligga på 41 öre i stället för på 30 öre. Författarnas krav är 36 öre – ett rimligt krav där hänsyn har tagits till den ekonomiska utvecklingen. Det är inte några fantastiska summor som begärs. Varje öre i höjning ger författarna 1 milj. kr., och man skall inte glömma bort att även dessa pengar betyder bevarad sysselsättning. F. ö. kommer en del av den summan tillbaka till staten. Författarna anses ju som rörelseidkare och får själva betala sina sociala avgifter. Även här har utvecklingen varit negativ. En författare som 1975 fick ut 24 000 kr. i författarpenning betalade ATP-avgifter med 1 760 kr. och hade alltså kvar 22 240 kr., på vilket han betalade skatt som alla andra löntagare. På samma utlåning har han i dag en ersättning på 30 000 kr., men på det får han betala sociala avgifter med över 8 000 kr. Hans nettolön före skatt har minskat t. o. m. räknat i kronor.

Bibliotek ersättningen är författarnas största inkomstkälla. Den riskeras nu inte minst genom den åtstramning som biblioteken drabbas av, vilket vi hört i den föregående debatten. Jag vill fråga hur utbildningsministern tänker kompensera utlåningsbortfallet för författarna.

Tisdagen den
21 april 1981

*Om åtgärder för
att trygga förfat-
tarnas ekonomiska
villkor*

Anf. 18 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Den fråga Karin Nordlander ställer gäller om vi har mer pengar att ge till författarna på de vägar staten nu har. Mitt svar är att vi inte har haft det i årets budget. Vi har gjort några ganska kraftiga omprioriteringar för att kunna höja biblioteksersättningen med 2 miljoner. Mer har vi inte klarat av i årets budget.

Vad som kan hända nästa år vägar jag inte uttala mig om i dag. Jag är medveten om att många av författarna har en ganska besvärlig situation, och jag är den förste att önska att jag skulle kunna satsa mer på detta område. Hittills har jag inte kunnat hitta resurser för det.

Anf. 19 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Vad författarna begär är inga särskilda privilegier utan bara att bli betraktade som yrkesmän i likhet med övriga arbetare och att deras yrke, att skriva böcker som står till allmänhetens förfogande, främst genom biblioteken, erkänns och ersätts. De vill precis som alla andra inkomstagare kunna försörja sig på sitt arbete.

Den biblioteksersättning som kravet gäller går inte oavkortad till den enskilde författaren. Ca hälften av summan går till den s. k. författarfonden, som har en viktig uppgift särskilt för de nyetablerade unga författarna, som befinner sig i början av sin yrkeskarriär. De är helt beroende av de arbetsstipendier som är en av de stödformer för vilka fonden har inrättats. I övrigt fördelar fonden bidrag av olika slag, bl. a. pensioner och understöd. Den urholkning som nu skett innebär för många att den ekonomiska grundtryggheten riskeras, den trygghet som är förutsättningen för att de skall kunna fortsätta sin verksamhet. Det är allvarligt -- eller hur, utbildningsministern?

Anf. 20 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Vad författarna begär är mer pengar, och det är legitimt. Tyvärr är det just pengar som det är ont om i dag. Det är alltså inte möjligt att f. n. öka biblioteksersättningen.

Anf. 21 KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Författarna är medvetna om den ekonomiska situationen och har i sin begäran prutat på kravet att återställa 1975 års ersättningsnivå, som inte heller den var särskilt hög.

Utbildningsministern och jag är väl ändå överens om att vi inte kan tänka oss ett samhälle utan dessa yrkesarbetare? Ett sådant samhälle skulle vara nästan omöjligt att leva i. Det är en självklarhet att samhället skall svara för biblioteksservice -- att böcker fritt står till allmänhetens förfogande. Det utgör grunden för hela vår kultur. Det borde då också vara lika självklart att ge våra kulturskapare den ersättning som tryggar deras fortsatta verksamhet. Det är helt klart att de inte kan fullfölja denna kulturella verksamhet, om de har ekonomiska bekymmer som tvingar dem till andra arbetsinsatser i samhället.

Anf. 22 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Annika Öhrström har frågat mig om jag är beredd att medverka till att de generella besparingskrav som nu ställs på museer och arkiv modifieras i så måtto att lokalkostnadsandelen i detta hänseende ej vidare skall belasta de sammantagna förvaltningskostnaderna mer än vad som kan anses vara skäligen i jämförelse med lokalkostnaderna för övriga statliga verk och myndigheter.

Under de senaste budgetåren har myndigheterna ålagts att som huvudförslag i anslagsframställningen redovisa ett förslag som innebär viss besparing. Huvudförslaget beräknas så att man utgår från anslagssumman det budgetår under vilket anslagsframställningen lämnas till regeringen. Denna summa räknas upp med hänsyn till ökade löner m. m., varefter 2 % dras från den nya basen. Besparingen kan inte göras på sådana poster som har uppförts förslagsvis, dvs. sådana poster som myndigheten får överskrida automatiskt för att betala de utgifter för verksamheten som omfattas av posten. Lokalkostnads- och sjukvårdsposterna utgör sådana förslagsvis betecknade poster. Besparingen, vars storlek bestäms bl. a. av lokalkostnaderna, måste således tas ut på andra kostnadsposter.

Detta kan givetvis få besvärliga konsekvenser för sådana verksamheter där lokalkostnaderna utgör en oproportionerligt stor del av den totala förvaltningskostnaden. För arkiven och museerna utgör lokalkostnaderna mellan 25 och 60 % av de totala förvaltningskostnaderna. Det skall jämföras med mer traditionella förvaltningsmyndigheter, vilkas lokalkostnader normalt utgör mellan 10 och 20 % av anslagen. Besparingseffekterna kan därför, som Annika Öhrström har påpekat, bli särskilt besvärliga för arkiven och museerna.

Jag vill erinra om att huvudförslaget, dvs. besparingsalternativet, tidigare inte har tillämpats på museerna och de små arkiven. Trots att besparingarna har tagits ut på huvuddelen av statsförvaltningen har dessa institutioner undantagits. Besparingsalternativet tillämpades över huvud första gången på kultursektorn för budgetåret 1980/81. Det tillämpades då på statens kulturråd, riksantikvarieämbetet, statens ungdomsråd och riksarkivet. I regeringens budgetförslag för 1981/82 har visserligen besparingar tagits ut på samtliga myndigheter inom kultursektorn, men dessa besparingar har för vissa myndigheter modifierats så att effekterna inte skall bli alltför besvärliga. När det gäller museerna har exempelvis besparingen på etnografiska museet skett på en bas där lokalkostnaderna har tagits bort. Vidare har för ett antal museer och arkiv, t. ex. arkitekturmuseet, landsarkiven och DOVA tillämpats ett besparingsalternativ om 1 %.

Regeringen har således varit medveten om de särskilda problem som drabbar de "lokalintensiva" verksamheterna då man tillämpar en besparingsmodell av den typ som har förekommit under de senaste åren.

Om besparingskraven på arkiv och museer

Tisdagen den
21 april 1981

*Om ändrad beräk-
ning av skogs-
vårdsavgiften*

Anf. 23 ANNIKA ÖHRSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret som utbildningsministern gav. Jag uppfattar också svaret som positivt i så måtto att utbildningsministern är beredd att medverka till att museerna och arkiven inte belastas med orimligt höga lokalkostnader vid budgetberäkningen.

Anledningen till att jag har tagit upp den här frågan är att museerna och de här berörda liknande institutionerna genom sin höga lokalkostnadsandel har tvingats att spara mycket mer av sina driftkostnader, t. ex. löner och expenser, än andra myndigheter, proportionellt sett. Jag vill fråga utbildningsministern om det under de här förhållandena är rimligt att lokalkostnadernas del av underlagen för besparingsåtgärderna beräkningsmässigt reduceras till i stort sett den nivå som förekommer inom vanliga förvaltningsmyndigheter, dvs. 15 %.

Utbildningsministern har i svaret på min fråga nämnt Etnografiska museet, där man undantagit lokalkostnaderna vid beräkningen av besparingarna. Lokalkostnaderna för Etnografiska museet utgör 60 %, men vi skall komma ihåg att det inte är ovanligt att lokalkostnaderna för museer uppgår till så mycket som 40 %. Så är fallet beträffande exempelvis Naturhistoriska riksmuseet och Nordiska museet. I svaret står det att besparingarna har modifierats för vissa myndigheter. Gäller det också de här stora museerna, Nordiska museet och Naturhistoriska riksmuseet?

Anf. 24 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Hur besparingskraven har slagit på de enskilda museerna framgår av årets budget, och när det gäller nästa år kan jag bara försäkra att vi skall bedriva budgetarbetet och besparingsarbetet med samma klokhet som har utmärkt årets proposition på det här området.

7 § Svar på fråga 1980/81:362 om ändrad beräkning av skogsvårdsavgiften

Anf. 25 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder och lägga fram förslag om ändring av beräkningen beträffande skogsvårdsavgiften så att inga ökade kostnader uppstår för skogsbruket. Bakgrunden till frågan är de höjda taxeringsvärdena på jordbruksfastigheter.

Regeringen har helt nyligen föreslagit en höjning av skogsvårdsavgiften för finansiering av vissa åtgärder som kommer skogsbruket till godo. Detta förslag är ännu inte slutbehandlat av riksdagen, och redan av detta skäl är jag inte beredd att nu föreslå en ytterligare ändring av avgiftsuttaget. Det kan dock finnas anledning att åter ta upp frågan om skogsvårdsavgiftens storlek vid prövningen av de förslag som virkesförsörjningsutredningen lägger fram senare i år.

Göte Jonsson antyder i sin fråga att de höjda taxeringsvärdena på

jordbruksfastigheter slår igenom också vid bl. a. arvs- och förmögenhetsbeskattningen. Som tidigare aviserats kommer regeringen inom kort att lägga fram förslag i syfte att lindra effekterna på detta område.

Nr 119

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om ändrad beräkning av skogs-
vårdsavgiften*

Anf. 26 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på min fråga.

Orsaken till att jag har ställt frågan är helt enkelt att jord- och skogsbruket befinner sig i en besvärlig situation. Det gäller inte minst dem som har kombinerade jord- och skogsbruk grundade på familjejordbruksprincipen. Familjejordbruken är dominerande bl. a. i det län som budgetministern och jag själv kommer ifrån. Ändringen av taxeringsvärdena gör situationen ännu besvärligare för jord- och skogsbruket. Om det inte vidtas åtgärder kommer det att bli oerhört stora problem.

Det är bra att budgetministern lämnar besked om att det kommer att föreslås en ändring när det gäller principen för förmögenhets- och arvsbeskattningen. Det är nödvändigt att ett sådant förslag kommer så snart som möjligt under våren. Bönderna går omkring och är oroliga. De sover inte om nätterna, beroende på de problem de ser framför sig på grund av de ändrade taxeringsvärdena.

Eftersom budgetministern i svaret har antytt en del om det här problemet vill jag ge ett exempel på hur den samlade effekten kan slå.

Exemplet gäller en jordbruksfastighet som har 8 ha åker och 124 ha skog. Där är i dag taxeringsvärdet 483 000 kr. Man förväntar att taxeringsvärdet kommer att bli 1 350 000 kr. Förmögenhetsskatten ökar från 3 300 till 14 320 kr., om man sammanräknar värdet på fastighet och övriga tillgångar. Denna ökning innebär att vederbörande brukare måste öka sin inkomst med 50 000 kr. Detta är orimligt.

Till detta kommer att garantibeloppet ökar från 9 600 till ungefär 20 200 kr. Arvsskatteskulden kommer att öka från 22 900 till drygt 206 000 kr. Detta underlättar verkligen inte generationsväxlingarna.

Jag har velat visa detta som ett exempel på den orimliga effekt de nya värdena får, om man inte företar radikala ändringar när det gäller spärregler, garantibelopp, arvsbeskattning och annat. Jag väntar mig förslag till klara och konsekventa ändringar i den proposition som budgetministern hänvisar till. Dessa måste vara sådana att resultatet blir att avgifterna inte ökar.

Höjningen av skogsvårdsavgiften kommer också att kraftigt påverka den här fastigheten. För taxeringsåret 1980 får man betala några hundralappar i skogsvårdsavgift. Efter höjningen får man betala 4 300 kr. per år.

I vårt eget län, Jönköpings län, kommer avgiften totalt sett att öka från 1,3 milj. kr. till 25 milj. kr. Med anledning av detta vill jag fråga budgetministern om inte den föreslagna höjningen av avgiften till 6 % av skogsbruksvärdet skall ses som tillfällig, även om man bortser från virkesbeskattningsutredningens förslag.

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om vägverkets
planerade ned-
skärningar*

Anf. 27 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När det gäller frågan om arvs- och förmögenhetsbeskattningen, som Göte Jonsson tar upp, har jag redan i mitt svar antytt att jag återkommer till riksdagen bl. a. för att återanpassa reglerna till vad regering och riksdag avsåg med förändringarna 1977 och för att underlätta generationsväxlingar. Det förslaget får vi diskutera när det kommer. Jag hoppas att riksdagen skall ställa sig bakom regeringens intentioner i det avscendet.

När det gäller skogsvårdsavgiften får vi ett utredningsmaterial senare i år. Självfallet måste det sättas in i sitt skogspolitiska sammanhang, och vi får då bedöma de förslag till mera permanenta åtgärder som jag förväntar att utredningen skall framlägga för att stimulera till ett större uttag ur våra skogar och för att hålla i gång vår trä- och pappersindustri. I det sammanhanget får vi bedöma vilka resurser som krävs. Jag kan för dagen inte säga annat än att regering och riksdag lade fast 6 % i villabeskattningspropositionen, och det gäller tills något annat har beslutats.

Anf. 28 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Principen för skogsvårdsavgiften kan bli ganska diskutabel om man kommer upp i alltför höga belopp. För välskötta fastigheter som är belägna inom områden med höga skogsbruksvärden får man betala höga avgifter i förhållande till fastigheter med lägre bruksvärden, och det skapar också regionala orättvisor. Detta är något som man i och för sig kan acceptera om avgiftsuttaget är lågt, vilket det varit tidigare. Men i samband med att uttagen stiger kommer de här orättvisorna att ytterligare accentueras.

Orsaken till att jag ställde följdfrågan till budgetministern är att jag tycker att det finns vissa oklarheter i propositionen beträffande avgiften på 0,6 %. I propositionen framgår klart att avdragsmöjligheten upphör i och med 1984 års taxering - jag syftar på den avdragsmöjlighet som skall finansieras med de ökade skogsbruksavgifterna - under det att tidspärren för skogsvårdsavgifterna inte är angiven i propositionen. Men här måste det ändå finnas ett klart samband.

Jag har förståelse för att budgetministern inte kan eller vill lämna ett besked i dag. Men jag skulle ändå vilja fråga om inte budgetministern anser att det föreligger ett klart samband mellan den avdragsrätt som anges i propositionen och förslaget till höjning. I och med att avdragsrätten upphör måste också höjningen minska - om inte virkesförsörjningsutredningen har kommit med andra förslag till dess.

8 § Svar på fråga 1980/81:360 om vägverkets planerade nedskärningar

Anf. 29 Kommunikationsministern ULF ADELSSON:

Herr talman! Björn Eliasson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att stödområdena 5 och 6 av regionalpolitiska skäl undantas från vägverkets planerade nedskärningar.

Inom hela statsförvaltningen pågår nu ett arbete med att försöka begränsa ökningarna av våra utgifter, och det måste naturligtvis också gå ut över vägenslagen. Det har riksdagen beslutat vid flera tillfällen, bl. a. med anledning av besparings- och budgetpropositionerna.

Vägverket håller nu på att ta fram en ny femårsplan för sin driftsverksamhet. I det planeringsarbetet ser man självfallet också över sitt behov av personal.

Om man t. ex. i ett visst arbetsområde i dag har 20 anställda kan målsättningen behöva vara att komma ner till 12 under den närmaste femårsperioden. Vägverket kan på det sättet klara en oförändrad väghållning med minskade anslag. Med dagens lönekostnader innebär en sådan rationalisering att ca 1 milj. kr. frigörs till inköp av grus, beläggningar etc., dvs. för produktion på själva vägarna. Ett oförändrat antal anställda kan alltså i vissa fall hämma vägverkets möjligheter att i framtiden underhålla vägarna. Ett effektivt vägunderhåll är lönsamt för samhället, och det bidrar också till en utjämning mellan olika regioner i landet.

Jag har bl. a. i besparingspropositionen sagt att en fortgående översyn och rationalisering av vägverkets organisation och arbetsformer är viktig för att hålla nere kostnaderna. Vid behandlingen av årets budgetproposition sade också trafikutskottet att det var angeläget att verket så långt möjligt påskyndar genomförandet av de organisationsförändringar som är aktuella. Jag delar denna trafikutskottets uppfattning.

Anf. 30 BJÖRN ELIASSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Bakgrunden till att jag ställt den är att ordentliga indragningar vid vägstationer i glesbygden planeras. Jag hade väntat att ett rådigt ingripande från kommunikationsministern skulle förhindra detta.

Jag har läst och tagit del av svaret och funnit att det är en ganska märklig skrivning. I svaret sägs att om man frigör resurser genom att avskeda människor, skulle man få pengar över till att köpa grus, göra beläggningar osv. Det skulle innebära att ju färre anställda man hade inom vägverket, desto bättre vägar skulle vi få. Men det är alltså inte sanningen.

Det är faktiskt så att det för underhållet av vägarna också behövs folk som kan arbeta. Det behövs dikning, plogning, skrapning osv. De nedskärningar som nu planeras innebär för glesbygdsvägarna att plogning inte skall ske förrän snötäcket är minst 1 decimeter djupt och att några grusvägar inte skall skrapas förrän man väntat tio dagar efter det att man konstaterat att de behöver skrapas. Det är alltså en konsekvens av att glesbygderna får bära den börda som nedskärningarna innebär.

Jag har ingenting emot att man spar, men det skall vara ett sparande som är fördelat så att man inte motverkar andra ansträngningar i olika glesbygder. Jag har frambállit att vägarna har en mycket stor regionalpolitisk betydelse. Det är givetvis mycket lättare att etablera företag i glesbygder om det finns bra vägar.

Nu tar staten initiativ på regionalpolitikens område. Man har olika former

*Om vägverkets
planerade ned-
skärningar*

*Om vägverkets
planerade ned-
skärningar*

av stöd och lån, och på det sättet vill man stimulera nya företag. Sedan kommer staten i annan skepnad – som vägverket – och tar bort jobb från glesbygderna. Det är en politik som påminner om historien om bonden som sålde sista kon för att betala mjölkmaskinen.

När det gäller de anställda vid vägstationerna är det helt klart att på de områden som jag har tagit som exempel innebär en nedskärning med åtta man otroligt mycket. De anställda är naturligtvis oroliga för vad som skall hända. Det finns inga alternativa jobb. Dessutom har det ryktats att en omfördelning av resurserna är på gång från inlandet ut till kustområdena, där vägstandarden redan är hög. Det vore mycket olyckligt.

Jag tycker att glesbygdsbefolkningen inte skall behöva ta hela stöten. Det vore riktigt om man här sade att nedskärningar icke skall förekomma i de stödområden – 5 och 6 – där man satsar regionalpolitiska pengar i stor skala.

Anf. 31 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! I själva verket är det inte så att glesbygden får ta hela stöten. Om man ser till trafikmängden, finner man att glesbygden får mycket mer pengar än de områden som har vägar med tät trafik.

Björn Eliasson frågar om man skall undanta stödområdena 5 och 6. Dessa områden omfattar ju halva Sverige, och det skulle innebära att man inte skulle ha någon rationalisering och effektivisering i de områdena.

Björn Eliasson har också frågat om två orter, nämligen Ramsele och Junsele. Jag har tittat på hur det förhåller sig där. Det visar sig, säger vägverket, att det är de två mest överbemannade vägstationerna i hela länet. Och det är inte tal om att någon person skall avskedas. Om den här rationaliseringen genomförs, så blir det inom ramen för naturlig avgång. Ingen som har ett jobb behöver vara orolig för att mista det.

Sedan kan det hända att vägverket finner att man på en ort har ovanligt mycket folk. Och det har man, om jag är rätt underrättad, vid arbetsområde 25 i Ramsele därför att man har dragit in en färja. I samband därmed har fyra färjvakter tillförts området. Då säger man från vägverket, att om man minskar antalet anställda kan man få mer pengar att köpa in material – grus, beläggningmassor och annat – och komma ut och jobba på fältet. I dag har man en hög andel av sin budget bunden vid de fasta kostnaderna, alltså vid löner.

Ingen station är den andra lik. Förhållandena är olika runt om i landet. Men just de här orterna som Björn Eliasson har nämnt har jag alltså tittat på, och där ser det ut så som jag nu har beskrivit. Och det är som sagt inte tal om att någon skall behöva avskedas.

Anf. 32 BJÖRN ELIASSON (c):

Herr talman! Jag beklagar kommunikationsministerns inställning. Den innebär ett konstigt sätt att bedöma effekten av indragning av vägstationerna.

Det är inte bara Ramsele och Junsele som berörs utan också många andra

orter. Det är dåliga vägar i glesbygderna, i stödområdena 5 och 6 utomordentligt dåliga vägar. I stor utsträckning är det endast grusvägar, och de kopplar ihop många små byar i dessa områden. Där behövs ordentligt med underhåll, ordentliga insatser. En förutsättning för att man skall få bygden att överleva är ju faktiskt vägen. Utan den är det en tämligen orimlig situation.

Jag är besviken över att man inte skulle kunna ta initiativet att försöka bibehålla verksamheten vid dessa vägstationer, överföra pengar från riksvägnätet till glesbygdsvägarna för att på så sätt utjämna de skillnader som finns när det gäller vägstandarden. Det kan ju ändå inte vara meningen att vi när vi skall spara ökar skillnaden mellan olika typer av vägar, utan vi skall också sträva efter att jämna ut så mycket som möjligt, så att även de människor som bor i glesbygdsområdena har en bra väg att färdas på. Jag vet ungefär hur det ser ut, för jag bor efter en väg som är utomordentligt dålig. Det är många gånger besvärligt att ta sig fram.

Det redovisades ju också att det minskade underhållet innebär att man kommer att sköta vägarna sämre – man kommer att ploga vägarna först när det är 1 dm djupt med snö, man kommer inte att dika dem, man kommer inte att sanda när det är halt, osv. Det är inte rimligt. På det sättet tjänar inte vägarna något regionalpolitiskt syfte. Det blir väldigt svårt att attrahera nya företag att etablera sig på sådana orter.

Anf. 33 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Jag kan upprepa: Det är för det första inte tal om indragning av någon vägstation. Det är inte det vi talar om. För det andra satsar vi i dag mer på glesbygdsvägarna i relation till både trafik och längd än vad vi gör på riksnätet. För det tredje är det totalt sett så att vägverket skall ha oförändrade anslag i reala termer för att underhålla vägar. Vare sig man sedan gör en omfördelning eller inte, är det i alla fall inte glesbygdsvägarna som drabbas. För det fjärde är det också en fråga om trafiksäkerhet – vi kan inte bortse från det. Då är det ibland nödvändigt att satsa på vägar med mycket trafik, där det kan vara mycket olyckor. Detta innebär naturligtvis att glesbygdsvägar med kanske 50, 60, 70 bilar om dagen kan få stå tillbaka för dyra ombyggnader på ställen där det går 10 000, 20 000, 30 000 fordon om dagen – det vet jag. Sådana ombyggnader tar mycket pengar, men de måste ibland göras.

När jag gör en generell översyn visar det sig ändå att vi satsar mer pengar på våra glesbygdsvägar än på riksvägarna, om man ser till trafikintensiteten. Detta är någonting som vi inte kommer runt. Jag skulle gärna vilja ha mer pengar till allt – det skulle vi alla, men det är det ingen av oss som har.

Anf. 34 BJÖRN ELIASSON (c):

Herr talman! Det är klart att det alltid är bra om det finns pengar till investeringar för saker som är nödvändiga i samhället. Men samtidigt har man alltså i Västernorrlands län haft en konferens där man har dragit upp riktlinjerna för vad som skall hända med vägunderhållet framöver. Det är

som jag sade: Man ämnar inte ploga vissa vägar förrän det är minst 1 dm snö på dem, inte skrapa vägarna, inte dika dem i samma omfattning.

Jag kan inte förstå att detta skulle vara förenligt med trafiksäkerhet. Det är snarare tvärtom – det är ju livsfarligt att åka på en oplogad och spårig väg med skolbarn i en skolskjuts. Det kan ju hända vad som helst. Detta är bara ett exempel.

Jag tycker att det är illa att man i det här läget försöker motivera bort detta genom konstiga krumelurer, som skrivningen i svaret och det som kommunikationsministern anför beträffande att det skulle vara möjligt att spara 1 milj. kr. genom att skära ner personalstyrkan. Skulle det här tillämpas i stort skulle det faktiskt innebära att man skar ner anslaget på riksvägarna i stället.

9 § Svar på fråga 1980/81:361 om ökad nordisk ungdomsturism

Anf. 35 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Olle Eriksson har frågat mig dels om jag delar uppfattningen att en ökad nordisk ungdomsturism är önskvärd av kulturpolitiska och samhällsekonomiska skäl, dels på vilket sätt jag är beredd att verka för att en försöksordning med en särskild ungdomsvariant av Nordturistbiljetten kommer till stånd inför det nordiska turiståret 1982.

Jag håller helt med Olle Eriksson om att det vore bra om vi kunde få fler ungdomar att turista i Norden. Självfallet vore det bra även för bytesbalansen om vi seniorer stannade hemma mer i Norden i stället för att välja mer exotiska resmål. De nordiska järnvägsförvaltningarna har också tagit fasta på detta och lanserat den s. k. Nordturistbiljetten. Denna biljett, som alltså redan finns i dag och som ursprungligen var tänkt enbart för ungdomar, har nämligen vidgats vid genomförandet, så att alla kan använda sig av den mycket förmånliga rabatten.

SJ har sedan ett par år tillbaka haft överläggningar med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, som det heter, om åtgärder för att öka det nordiska ungdomsresandet med sikte på det nordiska turiståret 1982. De nordiska järnvägsförvaltningarna är beredda att i samarbete med kultursekretariatet göra en gemensam marknads-satsning. De är också eniga om att t. v. behålla det låga priset på Nordturistbiljetten.

Jag följer med intresse detta arbete. Jag tror dock inte på Olle Erikssons tankegångar om att ordna en särskild ungdomsvariant av Nordturistbiljetten som ju egentligen är en ungdoms-rabatt men som vidgats till att gälla alla. Jag anser i stället att den redan befintliga rabattmöjligheten tillsammans med den planerade satsningen på marknadsföring är åtgärder som i tillräcklig utsträckning även främjar en ökad nordisk ungdomsturism.

Anf. 36 OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret, men jag är kanske litet överraskad över att det är så försiktigt och avvaktande.

Statsrådet förklarar att han delar min uppfattning, att det vore bra om vi kunde få fler ungdomar att turista i Norden och att det vore bra för bytesbalansen och därmed även för samhällsekonomi.

Statsrådet berör inte det stora värde rent kulturpolitiskt som ligger i att ungdomarna upptäcker och lär känna sitt Norden. Det gör man framför allt genom att resa, genom att uppleva och genom närkontakter med natur och människor. Men även i detta avseende tror jag att statsrådet delar min uppfattning.

När det finns så mycket positivt att vinna, varför då vara så försiktig, herr statsråd, och nöja sig med att med intresse följa frågan?

Den här frågan är ju inte ny. Redan 1975 fick Nordiska ministerrådet en rekommendation från Nordiska rådet där man uppmanar ministerrådet att åstadkomma billigare och bättre internordiska rese-möjligheter för ungdomar. Tanken var att man skulle få en motsvarighet till det populära Inter-Rail-kortet.

Nu har vi visserligen fått Nordturbiljetten, som de nordiska statsbanorna införde 1979 och som gäller för alla. Men denna s. k. Nordturbiljett tillgodoser inte de speciella behov som gäller ungdomsresandet i Norden. Uppgiften att åstadkomma en rabattform för ungdomsresor med tåg i Norden, som ekonomiskt och inte minst psykologiskt innebär ett alternativ till resande i Europa, kvarstår.

Nordturbiljetten är inget konkurrenskraftigt alternativ till Inter-Rail-kortet. Det visar en jämförelse mellan rabattformerna i 1981 års priser. Nordturbiljetten, som gäller för alla åldrar, kostar 900 kr. för en månad. Inter-Rail-kortet, som ger ungdomar under 26 år möjlighet att resa en månad i de flesta europeiska länder, kostar bara 20 kr. mer, alltså 920 kr. Försäljningssiffrorna talar ett tydligt språk. 1979 såldes inom Norden 70 000 Inter-Rail-biljetter. Samma år såldes 14 000 Nordturbiljetter. Man beräknar att av dessa köptes ca 3 000 av ungdomar under 26 år.

Det är siffror som man inte kan vara nöjd med. Jag tror inte heller statsrådet är nöjd med dem. Jag skulle då vilja veta hur de marknadsföringsinsatser som statsrådet åberopar i svaret och som skulle rätta till de här svaga siffrorna skall se ut. Jag har också satt ett litet frågetecken när det gäller statsrådets farhågor för att ett sänkt pris för ungdomar inte skulle leda till annat än att järnvägarnas resultat skulle försämrats. Statsrådet kanske vill utveckla detta.

Herr statsråd! Skall vi satsa på ett nordiskt turistår 1982, så skall vi också satsa på ungdomarna. Vi skall satsa på ett ökat ungdomsresande i Norden.

Anf. 37 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Vi har ju alla varit unga. Olle Eriksson, även om det är mer eller mindre länge sedan. Jag skall vara uppriktig och säga att det här inte är en prisfråga. Självfallet ter det sig för många ungdomar intressantare att resa runt nere på kontinenten och se storstäder som London, Paris och Rom än att åka runt och se de turistmål vi har här hemma – kanske åka till Dalarna eller

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om ökad nordisk
ungdomsturism*

till Uppsala. Vi måste alltså vara klara över att det för ungdomarna ter sig mer intressant att åka utomlands.

Det är inte priset, tror jag, som är avgörande här. Det kostar 900 kr. att resa fritt mycket långa sträckor under en hel månad. Jag tror inte att det detta som är bekymret. Snarare är det faktiskt marknadsföringen. Jag kan inte i dag svara på vilka grepp SJ:s marknadsavdelning skall ta – det får man där avgöra själv. Däremot kan jag möjligen tänka mig att det vore intressant om man i stället kunde ha någon form av kombinerad rabatt som gällde såväl för tåg och båt som för buss och flyg. Det skulle kanske vara mer intressant. Jag skall gärna överväga sådana initiativ.

När det sedan gäller SJ:s ekonomi är det så att de här resorna är koncentrerade till sommaren. Under den perioden är tågen redan fulla, och SJ har svårt att ordna plats åt dem som vill ha plats. Därför gör SJ den bedömningen – jag kan inte säga om det är rätt eller fel, men jag har ingen anledningen att ifrågasätta den – att flera rabattbiljetter snarare skulle försämra SJ:s resultat. Det må vara en uppgift som är relativt begränsad. Jag tror inte att det gäller några stora summor. Trots allt är inte priset det viktiga, utan det gäller att för våra ungdomar försöka tala om vilket kulturellt värde och andra värden som ligger i att resa hemma. Men vi måste, Olle Eriksson, se sanningen i vitögat: Än så länge är Paris kanske mer intressant än det vi kan ha att bjuda här hemma i Svedala.

Anf. 38 OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för dessa kompletteringar.

Jag ställer mig litet tvivlande till att vi genom enbart marknadsföringsinsatser kan få en påtaglig ökning av ungdomsresandet. Här måste nog marknadsföringsinsatserna kombineras med prissänkningar. Jag tror att det är den vägen vi får gå. Det var dock intressant att av statsrådet höra att det finns andra idéer och uppslag. Jag hoppas att dessa idéer skall vidareutvecklas och konkretiseras, så att vi kan få ett ökat ungdomsresande.

När det gäller prissänkningarna kan vi dra en parallell med den glädjande ökningen av tågresandet här i Sverige. Vi hade nog inte kunnat nå en sådan ökning med bara marknadsföringsinsatser, utan det var lågprissatsningen som framför allt gjorde att människorna i första hand utnyttjade våra järnvägar. Jag kan, när det gäller de lägre priserna, förstå att det kan bli en överanhopning på sommaren. Men kan vi få ett ökat resande kompenserar detta det lägre priset. Vi får då ett totalresultat som blir bättre.

Vi har en betydande potential för resande bland ungdomar. Man bedömer att det är 3 miljoner ungdomar som tänker göra individuella ferieresor. Det gäller att ta vara på de möjligheter detta ger.

Jag vet att Nordiska ministerrådet kommer att samlas i Köpenhamn i början av juni. När det gäller denna fråga har inte tåget gått än. Jag hoppas därför att statsrådet tar vara på de synpunkter som här har kommit fram och vid ministerrådsmötet medverkar till beslut som främjar ungdomsresandet i Norden.

Anf. 39 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Jag vill bara lämna den kompletterande upplysningen till Olle Eriksson att de nordiska korten gäller för resa i det egna landet. Det gör inte Inter-Rail-korten. Därför innebär de nordiska korten en verklig satsning för att direkt få ett resande här i Sverige. Om vi bara för ut den uppgiften till ungdomarna, kan det ha betydelse i detta fall. Man får genom dessa nordiska kort en rabatt som är oerhört mycket större än den som Inter-Rail-korten ger – om man inte exempelvis råkar bo i Malmö. Då kan skillnaden vara av mindre betydelse.

Vi skall undersöka om det går att finna någon form av gemensamt rabatthäfte för båt, flyg och buss. Här kan det kanske finnas möjligheter att stimulera resandet i Norden. Vi skall se vad vi kan hitta på fram till juni.

10 § Svar på fråga 1980/81:363 om vagnlasttrafiken vid järnvägsstationen i Järvsö**Anf. 40** Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! SJ har preliminärt beslutat att lägga ned vagnlasttrafiken vid Järvsö station. Ljusdals kommun har begärt regeringens prövning av detta beslut. AB Statsgruvor har sökt tillstånd att öppna en gruva vid Kramsta i Järvsö. Iris Mårtensson har mot denna bakgrund frågat mig om jag avser att avvakta beskedet om gruvbeslutet innan ställningstagande tas om vagnlasttrafiken vid Järvsö station.

Ärendet bereds nu på departementet. Det kan finnas skäl att avvakta utvecklingen och bibehålla vagnlasttrafiken vid Järvsö station under ett år för att se om det blir någon gruvdrift som behöver järnväg.

Anf. 41 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag vill först tacka kommunikationsministern för svaret, av vilket framgår att vi kan andas ut ett år igen.

Eftersom båda ärendena nu ligger hos regeringen, får vi hoppas att regeringen tänker på att det ena ärendet är avhängigt av det andra.

Den av mig aktualiserade frågan har engagerat många. Vi som bor i dessa trakter vill på alla sätt försöka slå vakt om det vi i dag har. En kommun som Ljusdal är mycket sårbar för minsta negativa rubbningar i service och sysselsättning.

Jag anser att SJ:s agerande är förhastat och olyckligt. Som kommunikationsministern säger har vi från kommunens och även från länsstyrelsens sida sagt ja till gruvdrift i Kramsta. Självfallet måste vagnlasttrafiken öka om gruvdriften kommer i gång. Hur skall man annars kunna transportera malmen?

För något år sedan hade man ett vägbygge på gång i trakten, och enbart det innebar ett uppsving i vagnlasttrafiken, om än tillfälligt.

Nu skall vi också komma ihåg att gruvdriften, om den kommer i gång, av naturliga skäl får ytterligare följdverkningar som ökar kapaciteten för

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Om transporter
av båtar på lands-
väg*

vagnlasttrafiken. Och gruvan är inget tillfälligt miniatyrjobb.

Ljusdals kommun har i sitt slutliga yttrande över AB Statsgruvors ansökan om tillstånd att öppna den planerade gruvan sagt att en planering av gruvverksamhet i Kramsta skall omfatta en tidsrymd av 30 år. Då är det horribelt att i dag lägga ned den berörda trafiken innan man kommit i gång med gruvan och sett vad som kan tillskapas via den. Och då uppstår en fråga: Vad skulle SJ tjäna på detta? Spåret och kajen finns ju kvar. Ett vet man med säkerhet, och det är att om en sådan här trafik en gång har lagts ned, är det ytterst sällan den får återuppstå. Därför är jag glad att vi har fått en tidsfrist på ett år av kommunikationsministern.

11 § Svar på fråga 1980/81:371 om transporter av båtar på landsväg

Anf. 42 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Märta Fredrikson har frågat mig om jag kan medverka till att transporter av båtar på specialbyggda fordon kan ges tillstånd för längre tidsintervaller.

För den här typen av transporter behövs ofta dispens från bestämmelserna i vägtrafikkungörelsen.

Inom vägverket pågår en utredning om det här dispenssystemet med syfte att förenkla det. Vägverket räknar med att redan i år kunna införa ett förenklat dispensystem. Bl. a. kommer giltighetstiden för de flesta typer av dispenser att förlängas till ett år.

Anf. 43 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret.

Den transportfråga som jag avser, gäller sådana transporter som i regel sker från byggare till beställare och som sker med för dessa transporter specialbyggda fordon.

Dessa transporter är en del i näringslivet. Företag och människor som arbetar i branschen är beroende av att deras arbetsuppgifter kan ske så smidigt som möjligt. Att som nu sker behöva söka tillstånd för dessa återkommande transporter ca tolv gånger per år är tidsödande, och jag tror att vi skulle kunna vara ense om att det är ett onödigt byråkratiskt arbete.

Det är bra att vägverket avser att förlänga giltighetstiden för tillstånden. Men skulle statsrådet kunna medverka till att dessa ständigt återkommande transporter kan ges dispens redan nu i avvaktan på att vägverket gör sin utredning klar? Det är många månader kvar på året och därmed många ansökningstillfällen med nuvarande regler. Just detta att söka dispens för varje ny transport och varje månad tar tid. Det tar tid att skriva ansökan, att vid dröjsmål ringa och höra efter om tillståndet är klart, medan båtar står färdiglastade för transport. Transporterna skulle kunna ske snabbare, och transportföretagen skulle kunna ta extra transporter med kort varsel

eftersom de är speciellt inriktade på just detta med sina fordon. Det skulle också, vad jag kan se, kunna göras besparingar både arbetsmässigt och kostnadsmässigt för de statliga verk som ger dessa transporttillstånd.

Anf. 44 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Bakgrunden till bestämmelserna på detta område är naturligtvis trafiksäkerhetssynpunkter. Vi kan inte ha för långa och breda fordon. Deras längd är bl. a. avgörande för storleken av investeringarna i väg Korsningar. Vi får inte heller ha för tunga fordon, eftersom det då ibland blir fara för våra broar. Det är detta som gör att vi måste ha ett dispensförfarande.

Jag håller dock helt med Märta Fredrikson om att det för företag som driver verksamhet av ifrågavarande slag blir en omfattande byråkrati. Jag har från Märta Fredrikson fått exempel på detta. Det är vår uppgift att förändra det förhållandet, och därför har jag sagt till handläggarna att det gäller att få vägverket att genomföra detta så snabbt som möjligt, så att de nya reglerna kan träda i kraft den 1 juli.

Nu är det inte regeringen som beslutar om dessa dispenser, åtminstone inte annat än om de blir överklagade, och jag tror inte att vi ännu haft något sådant ärende bland alla dem som hittills förekommit. För att också uttrycka en åsikt vill jag dock säga att jag tycker att vägverket redan i dag skall vara generöst med dispenser för längre tid. Detta gäller särskilt med tanke på att man ju är i full färd med att förbereda ett permanent system med dispenser.

Nu skall man samråda med rikspolisstyrelsen och trafiksäkerhetsverket, och det är detta som tar litet tid. Det är alltså inte vägverket ensamt som bestämmer detta, men jag hoppas och anser, som sagt, att de nya reglerna skall kunna träda i kraft den 1 juli, så att företagen har en chans att arbeta rationellt och inte skall behöva begära tillstånd varje gång de skall transportera en båt per landsväg.

Anf. 45 MÄRTA FREDRIKSON (c):

Herr talman! Det var ett bra svar jag nu fick, och det är jag mycket tacksam för.

Statsrådet sade att det kan vara besvärligt med tunga fordon bl. a. med tanke på broar. Jag vill påminna om att de transporter det gäller sker kontinuerligt, med specialbyggda fordon, och att det hela tiden är i stort sett samma typer av båtar som transporteras.

När det gäller trafiksäkerhetssynpunkterna på båtarnas höjd vill jag erinra om att den breda lasten ligger 3–4 m över vägbanan samt att dennas lutning underlättar möten med andra stora fordon, eftersom den medför att överdelarna av fordonens laster viks isär.

När det gäller säkerhetsföreskrifter för den berörda formen av transporter är det också viktigt att se till att säkerhetsanordningarna inte i sig skapar risker, t. ex. genom att särskilt hög last måste förses med utskjutande markeringar på lag höjd över vägen.

*Om transporter
av båtar på lands-
väg*

*Om flyttning av
televerkets mate-
rialavdelnings
inköpssektion***12 § Svar på fråga 1980/81:374 om flyttning av televerkets materialavdelnings inköpssektion****Anf. 46** Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Arne Fransson har frågat mig om jag är beredd att verka för en flyttning av televerkets materialavdelnings inköpssektion till Jönköping-Nässjö-området.

Televerkets inköpsverksamhet är omfattande och sköts så gott som helt av materialavdelningen vid huvudkontoret i Farsta. Eftersom det är stora ekonomiska värden som hanteras är det viktigt att verksamheten är organiserad på ett rationellt sätt. Televerket har därför nyligen genomfört en grundlig omorganisation av materialavdelningen. Ett väsentligt inslag har då varit att få en effektivare arbetsfördelning mellan centraladministrationen i Farsta och centralförrådet i Nässjö. Vissa arbetsuppgifter har därvid överförts till Nässjö, dels från Farsta, dels från Norrköping.

För inköpssektionen är det nödvändigt med ett nära samarbete med televerkets marknadsavdelning och den tekniska avdelningen. De avdelningarna är ofta beställare av de produkter som skall köpas in, och där finns det tekniska kunnande som inköparna behöver. Det skulle därför inte vara rationellt att flytta ut inköpssektionen. Jag är mot den bakgrunden inte beredd att verka för en sådan utflyttning.

Anf. 47 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Bakgrunden till frågan är de förslag som de fackliga organisationerna vid televerket har utarbetat om en utflyttning av materialavdelningens inköpssektion från Stockholm till Jönköping-Nässjö-området. Intresset från verksamhetens sida för en decentralisering av arbetsuppgifter till nämnda område synes vara av ringa omfattning. Det är med beklagande jag nu kan konstatera att kommunikationsministern helt ansluter sig till denna inställning.

För Jönköping-Nässjö-området skulle ett åttiotal nya arbetstillfällen vara ett värdefullt tillskott med tanke på de förändringar som kommer att ske i samband med genomförandet av KUND 85 och den allmänna sysselsättningssituationen i Nässjö kommun. Jag delar de fackliga organisationernas bedömning att det är värdefullt för inköparna på materialavdelningen att ha nära kontakt med centralförrådet.

Antalet anställda vid televerket i Stockholm har ökat med drygt 500 under den senaste femårsperioden och uppgick 1980 till närmare 11 600 anställda. Det kan inte vara riktigt att låta personalstyrkan växa i Stockholm samtidigt som man rationaliserar så hårt på teleområdena. Därför anser jag det vara angeläget att man flyttar ut viss verksamhet från Stockholmsregionen för att därmed tillföra andra regioner sysselsättningstillfällen och därmed bidra till en mer differentierad arbetsmarknad. I december månad 1979 tillsatte som bekant regeringen decentraliseringsdelegationen, och målsättningen för arbetet när det gäller myndigheter och affärsverk är att få in decentralise-

ringsarbetet som en fortlöpande process. Det är viktigt att detta arbete leder till konkreta resultat, och för televerkets vidkommande torde det då vara lämpligt att seriöst pröva frågan om en utflyttning av inköpssektionen till Jönköping-Nässjö-området.

Av svaret framgår att kommunikationsministern inte är beredd att verka för en utflyttning av inköpssektionen. Därför drar jag slutsatsen att kommunikationsministern inte är så särskilt positivt inställd till att decentralisera arbetsuppgifter från Stockholmsregionen.

Slutligen får jag, herr talman, än en gång beklaga statsrådets negativa ställningstagande till den aktualiserade frågan, men jag utgår ifrån att detta ställningstagande inte skall få någon prejudicerande verkan.

Anf. 48 Kommunikationsministern ULF ADELSON:

Herr talman! Det är ju alltid positivt att tala om utlokalisering från Stockholm. Jag är gärna med på detta, men jag tycker att man då skall välja det som är lämpligt.

Televerkets styrelse och ledning, och jag har ingen anledning att anse att jag begriper det här bättre än de, säger att samarbetet med marknadsavdelningen och tekniska avdelningen skall ske på ett så tidigt stadium som möjligt och vara så intimt som möjligt, och detta möjliggörs om man befinner sig på samma ställe. Inköpssektionen arbetar också i stor omfattning med företag i Stockholmsregionen. Tele är ett, men främst arbetar man med L M Ericsson. Närheten till leverantörerna är mycket värdefull, underlättar och gör det hela mera effektivt.

Det här är inte så mycket en fysisk hantering, som man skulle kunna tro, men jag vill gärna säga att inte ens hälften av allt material passerar Nässjöförrådet. Mindre än hälften av allt material passerar alltså detta centrala förråd, vilket jag också tycker att man skall ha i åtanke. Frågan har nu diskuterats i televerkets styrelse. Som ett resultat av denna diskussion skall man ta upp frågan om utvecklingen i vad gäller televerkets geografiska spridning. Jag tycker det är bra, om man kan finna former för att, som det heter, utlokalisera från Stockholm till andra delar av landet, men jag anser inte att vi skall sätta oss till doms över vad televerkets centrala ledning och televerkets styrelse funnit vara den riktiga och rationella lösningen för att få ett effektivt fungerande televerk. De argument som man har framfört är tillräckliga för att jag i det här fallet inte skall föreslå en flyttning. Samtidigt vill jag säga att jag också är beredd att tillstyrka att man försöker finna former för utlokalisering av annan verksamhet, där detta kan vara till gagan både för televerket och för den ort där verksamheten förläggs.

Anf. 49 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det kompletterande svaret.

De riktlinjer som gäller för de affärsdrivande verken är mycket allmänt hållna, och därför är det ansvariga statsrådets uttalanden i sådana här frågor, när det gäller decentralisering av verksamhet, mycket viktiga. Jag noterar att

statsrådet är positiv till att stödja förslag som går i den riktningen.

Sedan kan man naturligtvis alltid diskutera vilka kontakter man bör ha på en enhet inom en organisation som televerket: om man vill ha stor närhet till centralförrådet, där man så att säga gör inköpen i betydande utsträckning, eller om man vill prioritera kontakterna med andra avdelningar inom verket.

Det är emellertid att konstatera att man i denna fråga från de fackliga organisationernas sida har bedömt att en sådan prioritering skall göras, medan man från verksledningens sida har gjort en annan bedömning. Frågan har ju, som också kommunikationsministern nämnde, varit uppe i televerkets styrelse. Tyvärr fanns det där ingen majoritet för att man i dagsläget skulle göra ett sådant ställningstagande, och det beklagar jag. Jag tror det är viktigt och värdefullt att man snabbt prövar de här frågorna om decentralisering av statlig verksamhet från Stockholmsregionen. Det gäller att i konkret handling visa att det finns möjligheter, annars är det vackra talet om decentralisering av underordnad betydelse i den praktiska hanteringen.

13 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:182 till utrikesutskottet

14 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2119 yrkande 1 till arbetsmarknadsutskottet

yrkande 2 till näringsutskottet

1980/81:2120 till näringsutskottet

1980/81:2121 yrkandena 1, 5 och 6 till näringsutskottet

yrkandena 2-4 och 7-12 till arbetsmarknadsutskottet

1980/81:2122 till kulturutskottet

1980/81:2123 till arbetsmarknadsutskottet

1980/81:2124 yrkandena 1, 2, 4, 5 och 8 till näringsutskottet

yrkandena 3, 6 och 7 till arbetsmarknadsutskottet

1980/81:2125 till finansutskottet

1980/81:2126 till konstitutionsutskottet

1980/81:2127 till justitieutskottet

1980/81:2128 till socialförsäkringsutskottet

1980/81:2129 till skatteutskottet

15 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1980/81:42 och 46

Justitieutskottets betänkanden 1980/81:30-32

Lagutskottets betänkanden 1980/81:15-17

Socialutskottets betänkande 1980/81:25

Utbildningsutskottets betänkanden 1980/81:20-22

Trafikutskottets betänkanden 1980/81:19 och 22-25

Jordbruksutskottets betänkande 1980/81:23
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1980/81:18 och 19

Nr 119

Tisdagen den
21 april 1981

---

16 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1980/81:148 om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

1980/81:180 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1982

1980/81:183 om fortsatt fysisk riksplanering

1980/81:187 om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen, m. m.

17 § Anmäldes och bordlades

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1980/81:25 om former för styrning av försäkringskassornas förvaltningsutgifter, m. m. (prop. 1980/81:135)

1980/81:26 med anledning av förnyad behandling av proposition 1980/81:100 i vad avser anslag till folkpensioner

Socialutskottets betänkanden

1980/81:24 om anslag m. m. till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:26 om flyttning av fosterbarn m. m.

1980/81:29 om föräldrautbildning

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:22 om åtgärder för att underlätta delning av stora jordegendomar, m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:22 om anslag till invandrapolitiken för budgetåret 1981/82 (prop. 1980/81:100)

18 § Anf. 50 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs dels utbildningsutskottets betänkande 20 främst bland två gånger bordlagda ärenden,

dels omedelbart därefter det i dag en gång bordlagda ärendet socialförsäkringsutskottets betänkande 26,

dels övriga två gånger bordlagda ärenden i följande ordning:

jordbruksutskottets betänkande 23,

utbildningsutskottets betänkanden 21 och 22,

skatteutskottets betänkanden 42 och 46,

justitieuksottets betänkanden 30–32,

lagutskottets betänkanden 15–17,

socialutskottets betänkande 25,

trafikutskottets betänkanden 22–25,

arbetsmarknadsutskottets betänkanden 18 och 19 samt
trafikutskottets betänkande 19.

19 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1980/81:2130 av *Joakim Ollén m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:131 om vissa varvsfrågor. m. m.

1980/81:2131 av *Stig Alemyr m. fl.*

1980/81:2132 av *Gunnel Liljegren m. fl.*

1980/81:2133 av *Sten Svensson m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:125 med förslag om tilläggsbudget III
till statsbudgeten för budgetåret 1980/81

1980/81:2134 av *Per Israelsson och Eivor Marklund*

med anledning av proposition 1980/81:157 om godkännande av avtal mellan
Sverige och Norge angående handeln med jordbruksvaror

1980/81:2135 av *Tore Claeson m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:158 om avveckling av statens bestånd
av urhyrningsbostäder m. m.

1980/81:2136 av *Eivor Nilson*

med anledning av proposition 1980/81:160 om tandvård i fred för värnpliktiga
m. fl.

1980/81:2137 av *Ingrid Diesen m. fl.*

1980/81:2138 av *Eivor Marklund m. fl.*

1980/81:2139 av *Gabriel Romanus*

med anledning av proposition 1980/81:166 med förslag till lag om radiotal-
tidningar, m. m.

1980/81:2140 av *Roland Sundgren*

med anledning av proposition 1980/81:167 om villkoren för lönsparande på
vinstsparkonto

1980/81:2141 av *Bertil Fiskesjö och Sven-Erik Nordin*

1980/81:2142 av *Sven-Erik Nordin m. fl.*

1980/81:2143 av *Anita Persson*

1980/81:2144 av *Daniel Tarschys m. fl.*

1980/81:2145 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:170 om ändring i vallagen (1972:620),
m. m.

1980/81:2146 av *Lisa Mattson m. fl.*

1980/81:2147 av *Hans Petersson* i Röstånga

1980/81:2148 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:175 om förenklad domskrivning

1980/81:2149 av *Gunilla André m. fl.*

1980/81:2150 av *Olof Palme m. fl.*

1980/81:2151 av *Evert Svensson m. fl.*

1980/81:2152 av *Ulla Tillander* och *Kerstin Göthberg*

1980/81:2153 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:176 med förslag till lagstiftning mot viss spridning av videogram med våldsinslag m. m.

1980/81:2154 av *Filip Fridolfsson*

med anledning av proposition 1980/81:178 om förenklade regler för socialförsäkringsavgifter, m. m.

1980/81:2155 av *Gunnar Biörck* i Värmdö

1980/81:2156 av *Carl Lidbom m. fl.*

1980/81:2157 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:179 om vissa åtgärder inom alkoholpolitiken

20 § Anmälan av interpellationer

Anmälades och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 april

1980/81:132 av *Kjell Nilsson* (s) till industriministern om sysselsättningen i Ryssby:

Den låga byggnadsverksamheten får allt allvarigare återverkningar inom byggnadsmaterialindustrin. Inte minst gäller detta inom snickeriindustrin, ett förhållande som ofta drabbar små och industriellt ensidiga orter. Detta är i hög grad fallet i Kronobergs län.

Denna utveckling har nu med full kraft slagit igenom i Ryssby i Ljungby kommun. Där driver Etri Fönster AB en enhet för tillverkning av fönster som totalt sysselsätter ca 80 personer. Etri Fönster AB är ett dotterbolag till statliga ASSI.

Företaget har nu beslutat att lägga ned tillverkningen i Ryssby. Om så sker vore det ett dråpslag mot sysselsättningen och befolkningsutvecklingen på orten. Möjligheterna till annan anställning inom Ljungby kommun är ytterst begränsade.

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Anmälan av inter-
pellationer*

Vid fabriken i Ryssby har produktionen inriktats mot ett specialsortiment för bl. a. renoveringsmarknaden. Enligt de anställdas mening har detta förhållande inte tillräckligt beaktats i det beslut som företaget fattat.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att vidta åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Etri Fönster AB i Ryssby?
2. Vilka åtgärder är industriministern, om företagets beslut står fast, beredd att vidtaga för att trygga Ryssbys överlevnad som ett livskraftigt samhälle?

1980/81:133 av *Lennart Pettersson* (s) till statsministern om regeringsavtalet med Norge:

Det finns ett starkt intresse för ett sådant energisamarbete och industriellt samarbete med Norge som skulle innebära ömsesidiga fördelar. Det mest avancerade försöket på senare år har varit det avtal som förelåg mellan norska staten och svenska Volvo och som inkluderade konkreta industrisatsningar och svenskt tillträde till oljeutvinning. Tyvärr stoppades detta avtal av en kortsiktig svensk aktieägaropinion.

Sedan dess har den svenska regeringen uppenbarligen känt sig starkt pressad att till varje pris söka nå fram till ett nytt Norge-avtal – denna gång helt på regeringsnivå. Resultatet av regeringens ansträngningar kan avläsas i det avtal som preliminärt undertecknades av de norska och svenska statsministrarna i slutet av mars.

Avtalets utformning ger tyvärr anledning till oro ur svensk synpunkt. Man kan inte värja sig för misstanken att regeringen har tvingats betala den inrikespolitiskt positiva effekten av att kunna peka på ett "Norge-avtal" med åtaganden som blir negativa för såväl svenska raffinaderier som för våra energipolitiska målsättningar.

Det föreslagna avtalet består av fyra delar: ett övergripande och föga förpliktigande regeringsavtal, en överenskommelse om leveranser av främst raffinerade oljeprodukter från Norge, en överenskommelse om leveranser av elkraft från Sverige och slutligen en fond för svenskt-norskt industriellt samarbete med den något speciella fördelningen att Sverige betalar 250 milj. kr. och Norge 50 milj. kr. De centrala och handfasta delarna i detta Norge-avtal gäller el- resp. oljeleveranser. Övriga delar får betraktas som mera luftiga åtaganden.

Sverige skall till Norge leverera 2 TWh elström per år under 15 år. Detta minskar, om inte annat, självförsörjningsmöjligheterna och handlingsfriheten på energiområdet, men hade måhända ändå varit acceptabelt, om man fått något positivt i utbyte. Vad Sverige nu får, enligt avtalet, är det sämsta tänkbara – drygt 2 miljarder ton *raffinerade* oljeprodukter per år på vanliga kommersiella villkor.

Vad Sverige behöver från Norge är möjligen råolja, däremot inte raffinerade oljeprodukter. Svensk raffinaderiindustri går med raska steg in i överkapacitet på grund av den minskade oljeförbrukningen i Sverige. Den

svenska raffinaderikapaciteten uppgår till drygt 22 miljoner ton. År 1981 beräknas förbrukningen av raffinerade produkter understiga 20 miljoner ton. Energipropositionen talar om en oljeförbrukning på 16 miljoner ton år 1990, men hittillsvarande utveckling tyder på att denna minskning kommer att uppnås flera år tidigare, kanske redan år 1985. Svårigheterna tornar alltså upp sig i snabb takt för den svenska raffinaderiindustrin.

Nu kommer denna industri också att drabbas av den påtvingade norska importen av färdigprodukter. Den kombinerade effekten av detta blir oundvikligen friställningar, stora förluster och sannolikt också utslagning av produktionsenheter.

Avtalet kan också komma att äventyra OK:s planer på att bygga en katalytisk cracker, som skulle omvandla överskottet på tunga eldningsolja till bensin och lätta eldningsolja.

Att på detta sätt onödigtvis minska den svenska raffinaderikapaciteten leder vidare till att såväl handlingsfrihet som oberoende på oljeområdet minskar.

Eftersom raffinerade oljeprodukter är dyrare att importera än råolja, så ökar också helt i onödan vår redan dyra oljenota.

Man frågar sig därför om regeringen verkligen haft klart för sig de problem som ligger inbyggda i nuvarande avtalsförslag.

Mot bakgrund av detta ber jag att få fråga statsministern följande:

1. Var regeringen, när avtalet med Norge preliminärt undertecknades, medveten om de problem som åtagandet att importera raffinerade oljeprodukter kommer att åsamka raffinaderiindustrin i Sverige och dess anställda?

2. Anser regeringen verkligen att minskad svensk raffinaderikapacitet och import av raffinerade oljeprodukter ligger i linje med strävandena att öka den svenska handlingsfriheten på oljeområdet?

3. Vilka konkreta utfästelser om utökat industrisamarbete anser sig den svenska regeringen kunna utläsa ur det dokument som nu undertecknats av de norska och svenska statsministrarna, som kan kompensera de problem som avtalet orsakar Sverige på raffinaderiområdet?

21 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 april

1980/81:384 av *Stina Andersson* (c) till kommunikationsministern om förtur till överfärjning för seminörer i skärgårdskommuner:

Med stöd av 147 och 148 §§ vägtrafikkungörelsen (SFS 1972:603 med ändringar) utfärdar länsstyrelsen i varje län lokala trafikföreskrifter för bl. a. veterinärer i yrkesutövning. Det kan nämnas att länsstyrelsen i Stockholms

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Meddelande om
frågor*

län utfärdat föreskrifter beträffande trafiken vid de allmänna färjlederna i Stockholms län, som innehåller bestämmelser om att bl. a. veterinärer i brådsökande tjänsteutövning har rätt att påkalla förtur till överfärjning.

En annan kategori som i dagens läge också borde inräknas i de lokala trafikföreskrifterna för att påkalla förtur vid överfärjning är seminörerna.

Som exempel kan nämnas att seminörerna träffas varje morgon och gör upp turlista med anledning av anmälningar om djur som skall semineras. Schemat läggs upp med utgångspunkt i att några fördröjningar inte skall ske. Skall seminörerna ut i skärgården och seminera djur där, uppkommer tyvärr ofta stora förseningar, i all synnerhet sommartid på fredagar, lördagar och söndagar. Det finns därför alla skäl för att även seminörerna skall åtnjuta förtur till överfärjning.

Med hänsyn härtill hemställer jag att få ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är kommunikationsministern beredd medverka till att även seminörerna får förtur till överfärjning?

1980/81:385 av *Kurt Hugosson* (s) till kommunikationsministern om innebörden av visst uttalande rörande sjöfolkets arbetstider:

Vid ett besök i Göteborg nyligen uttalade sig kommunikationsministern om sjöfolkets arbetstider och anklagade dem för att ha förhandlat till sig för bra villkor. Bl. a. hävdades, enligt samstämmiga tidningsuppgifter, att de svenska sjömännens arbetstider är väsentligt kortare än vad som gäller för de danska sjömännen.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. På vilket underlag baserar statsrådet sin jämförelse mellan svenska och danska sjömäns arbetstider?
2. Anser statsrådet det rimligt att de ombordanställda genom lägre löner och längre arbetstider skall lösa de problem som färjerederierna skapat på grund av bristande planering och brist på samarbete sinsemellan?
3. Anser statsrådet det förenligt med svensk praxis att en regeringsledamot ger sig in på arbetsmarknadsparternas avtalsområde?

den 21 april

1980/81:386 av *Bo Forsslund* (s) till jordbruksministern om övergång till lågsavlig olja:

Riksdagen beslutade den 19 december 1980 förorda att regeringen noggrant prövar förutsättningarna för en tidigarelagd övergång till lågsavlig olja för bl. a. Västernorrlands län.

Mot denna bakgrund vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit för att fullfölja riksdagens uttalande?

22 § Kammaren åtskildes kl. 16.38.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Nr 119

Tisdagen den
21 april 1981

---

*Meddelande om
frågor*

/Solveig Gemert